

Personas ar dzirdes traucējumiem un nedzirdīgas personas

Dzirdes traucējumi

Dzirdes traucējumi tiek iedalīti trīs pamatgrupās:

viegli dzirdes traucējumi - šie bojājumi nekavē spontāno valodas un runāt spējas attīstību, bet bieži izraisa grūtības saprast, ko citi saka;

vidēji stipri dzirdes traucējumi - bojājumi, kas kavē spontāno valodas un runāt spējas attīstību, bet tā tomēr iespējama;

stipri dzirdes bojājumi un kurlums - spontānā valodas un runāt spējas attīstība tiek stipri kavēta vai izpaliek. Tādēļ saka, ka kurls ir tas, kuram dzirdes vājuma dēļ ir nepieciešamība sazināties ar zīmju valodas palīdzību.

Kurlajiem redze ir izšķirošā, lai saprastu runu - to nolasītu. Sarunā šie cilvēki parasti lieto zīmju valodu kombinācijā ar mutes kustībām un nolasīšanu no lūpām.

Tiem, kam stipri dzirdes bojājumi no dzimšanas vai agrīnas bērnības, un tiem, kas atbilstošo bojājumu ieguvuši pieaugušā vecumā, ir dažādas nedzirdēšanas sekas. Pēdējiem, protams, ir psiholoģiski smagi nesaprast, ko citi saka, un nereti tikt izslēgtiem no kopības un pārējiem cilvēkiem. Savukārt sekas iedzimtajiem dzirdes traucējumiem ir daudz nopietnākas, jo sliktas dzirdes spējas stipri kavē cilvēka iespējas pārvaldīt valodu, runu un attīstību.

Valoda

Valoda ir dabisks mūsu domu instruments un svarīgākais līdzeklis, lai mēs uzņemtu zināšanas un visaptverošu informāciju. Komunikācija ar valodas palīdzību ir arī pamats cilvēku kopībai un savstarpējai sapratnei. Ar valodas palīdzību varam izteikt domas, jūtas, uzskatus, vēlmes un vērtējumus, varam sarunāties dialoga formā ar citiem. Tam ir liela nozīme mūsu jūtu un sociālajā attīstībā, un tas lielā mērā nosaka pozitīvu personības attīstību.

Cilvēkiem, kas ir piedzimuši nedzirdīgi, bērnībā nav bijusi iespēja iemācīties attiecīgo valodu pilnībā. Nedzirdīgi cilvēki parasti valodu pārvalda tikai visvienkāršākajā līmenī. Viņi saprot tikai elementāros pamatvārdus. Valoda zināšanas neredzīgajām personām dod iespējas sazināties un dzīvot patstāvīgi, bet nedod iespēju saprast parasti ikdienā bieži izmantotos svešvārdus, saīsinājumus un teorētiskos terminus. Tādēļ, sazinoties ar nedzirdīgu personu, ir jāizmanto pēc iespējas vienkāršāka valoda. Gan rakstot, gan runājot ar nedzirdīgo ir jāizsakās vienkārši, skaidri un tieši. Runājot ir jāatceras, ka ir jārunā lēnām, vienmērīgi un izteiksmīgi, lai nedzirdīgais spētu teikto veiksmīgi nolasīt no Jūsu lūpām.

Latvia-Lithuania Cross Border Cooperation Programme 2007-2013
 Project **LLIV-322 MY SOCIAL RESPONSIBILITY-My Response**

Bērniem, kam ir dzirdes traucējumi, no agras bērniības jāatrodas kopā ar sava vecuma dzirdīgajiem. Ja šāds cilvēks saņem uzmundrinājumu un atbalstu, viņš jūtas drošs, pieaug viņa pašapziņa un ticība sev. Taču šāda kopība nesīs vēlamos rezultātus tādā gadījumā ja dzirdīgie bērni pārvaldīs zīmju valodu.

Cilvēkam ar dzirdes traucējumiem ilgu laika posmu nākas paļauties uz lūpu kustību nolasīšanu, lai saprastu ko citi saka. Viņam jākoncentrējas vairāk nekā pārējiem un jāizmanto daudz lielāka garīgā enerģija, lai uzņemtu tādas zināšanas, ko dzirdīgie iegūst bez īpašas piepūles.

Tāpat cilvēkiem ar redzes, dzirdes un valodas traucējumiem ir trīs pamata sazināšanās veidi vienam ar otru un ar apkārtējo pasauli - tā ir tauste, zīmju valoda un neverbālā komunikācija.

<p>Zīmju valoda</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Parastā zīmju valoda, ko vairums nedzirdīgo izmanto, sazinoties savā starpā. No runātās valodas tā atšķiras gan gramatikas, gan teikumu uzbūves ziņā. ❖ Katrai nācijai ir sava zīmju valoda. Surdotulkam ir jābūt no tās pašas valsts, no kuras nāk nedzirdīgais. ❖ Zīmju valoda nedod iespēju pilnvērtīgi lietot svešvārdus. Ar nedzirdīgu cilvēku ir jārunā pēc iespējas vienkāršākā valodā. ❖ Zīmēta valoda. To izmanto vienlaikus ar runāto valodu, tā seko izteiktiem vārdiem. ❖ Roku alfabēts. Vārdi tiek veidoti no burtiem, ko attēlo ar pirkstiem. ❖ Neredzīgi- nedzirdīgai personai alfabētu zīmē cilvēka plaukstā vai ar viņa pirkstiem.
<p>Neverbālā komunikācija</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Tā ir ķermeņa stāja, galvas un roku kustības, žesti, zīmju valoda. Satraukts, nedrošs cilvēks kustas citādi nekā par sevi pārliecināts. Žestiem ir dažādas nozīmes dažādās kultūrās. ❖ Tas ir gan fiziskais attālums līdz sarunas partnerim, gan pieskaršanās viņam. Piemēram, tam, kurš ir patīkamāks, pievēršas tuvāk nekā tam, kurš nepatīkams. ❖ Tās ir lūpu kustības. Kurls cilvēks saprot, ko otrs saka, nolasot lūpu kustības. Tādēļ ir jārunā lēnām, vienmērīgi un ar izteiktām lūpu kustībām. ❖ Tas ir acu kontakts. ❖ Tas ir balss stiprums un intonācija.

Praktiskie ieteikumi darbam ar personām ar dzirdes grūtībām un nedzirdīgajiem

Vairāki faktori ietekmē to, cik veiksmīga ir saskarsme ar nedzirdīgo cilvēku. No nedzirdīgā puses svarīga ir viņa:

- ❖ runas saprotamība – vai nedzirdīgais spēj saprotami verbāli izteikties;
- ❖ spēja nolasīt otra sacīto pēc mutes kustībām – to nosaka, vai cilvēks ar viņu runā viņam zināmā valodā, vai cilvēks runājot skatās viņam virsū (var redzēt lūpas) un vai apgaismojums ir pietiekams, lai lūpas saredzētu;
- ❖ skaņu sadzirdēšanas pakāpe – cik labi vārdzirdīgs cilvēks spēj sadzirdēt skaņas;
- ❖ zināšanas par dzirdīgo saskarsmē pieņemto uzvedību – spēja uzvesties atbilstoši pieņemtajiem uzvedības likumiem sabiedrībā;
- ❖ pozitīva attieksme – tāpat kā ikvienam saskarsmes dalībniekam arī nedzirdīgajiem cilvēkiem viņa spējas sazināties nosaka viņa attieksme.

Te Jūs varat iepazīties ar ieteikumiem, kurus vajadzētu atcerēties, kad kontaktējaties ar vārdzirdīgu vai nedzirdīgu personu:

- ❖ Sarunājoties ar nedzirdīgu un vārdzirdīgu personu runājiet pēc iespējas vienkāršākā un skaidri saprotamā valodā.
- ❖ Saskarsmes laikā runājiet lēnām, nemainot tempu un ar izteiksmīgām lūpu kustībām.
- ❖ Pēc pateiktā vienmēr ir jāpajautā vai nedzirdīgais ir sapratis viņam teikto – nedzirdīgo īpatnējās valodas zināšanas nedod viņiem iespēju pilnībā saprast ikvienu viņiem teikto teikumu. Nesaprašanas gadījumā pārformulējiet iepriekš teikto vēl vienkāršākos vārdos un vieglāk saprotamā valodā.
- ❖ Nedzirdīgajam ir vieglāk sarunāties tikai ar vienu dzirdīgo, nevis vairākiem, jo viņam jāspēj izsekot otra mutes kustībām.
- ❖ Runājot ar nedzirdīgo ir jāskatās tieši uz viņu, lai viņš veiksmīgi no jūsu lūpām var nolasīt Jūsu teikto informāciju.
- ❖ Situācijā, kad cilvēks spēj neredzēt, ir svarīgi, lai apkārt būtu pēc iespējas mazāk trokšņu.
- ❖ Sazinoties ar nedzirdīgo personu runājot ir ieteicams iespēju līmenī izmantot sava ķermeņa valodu.
- ❖ Sazinoties ar nedzirdīgo var izmantot sarakstīšanos uz lapas. Tikai atcerieties, ka arī sarakstoties valodai ir jābūt pēc iespējas konkrētākai un vieglāk saprotamai.

Neskaidrību gadījumā ar papildus jautājumiem Jūs varat griezties Latvijas Nedzirdīgo savienībā. Ar organizāciju var sazināties pa telefonu 67470595 vai pa e-pastu Ins@Ins.lv. Papildus informāciju var iegūt mājas lapā www.lps.lv.